

100 гадоў з дня нараджэння

Аркадзь Куляшоў

*Не можаш ты мяне пазбавіць мовы
Змяніць мой лёс уладаю сваёй,
Не ты мяне абрала – вязень твой
Абраў цябе на тэрмін пажыццёвы.
(«Да паэзіі»)*

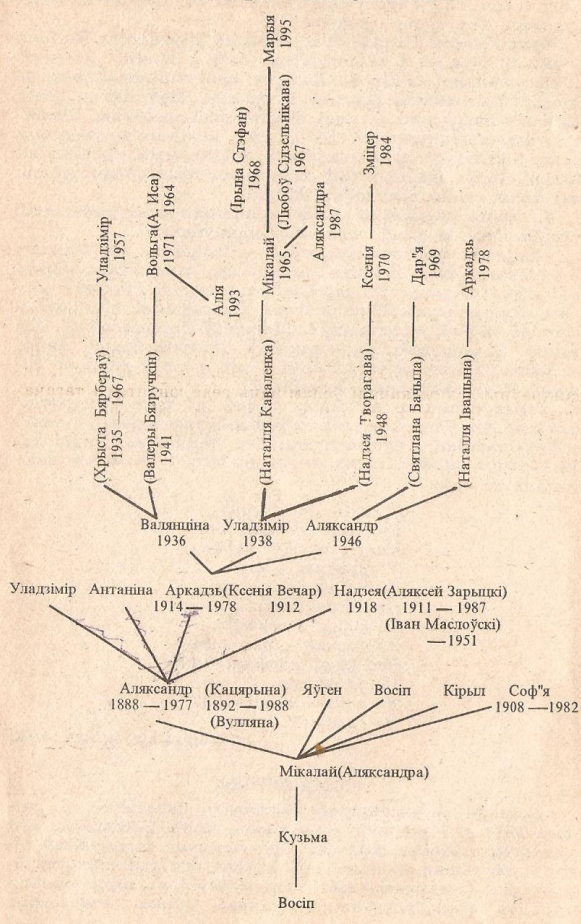

**Аркадзь
Аляксандр
авіч
Куляшоў**

*Маці паэта Кацярына Фамінічна
Рытабыльская с сынам Аркадзем,
1914*

*Аркадзь Куляшоў нарадзіўся 6
лютага 1914 г. у мястэчку
Саматэвічы Касцюковіцкага раона
Магілёўскай вобласці, у сям'і
настаўнікаў, але ўвесь уклад
сямейнага жыцця быў блізкі да
сялянскага.*

Зрадаслоўнай Аркадзя Куляшова

У тым, што нарадзіўся ў год
вайны.
Нянек не было ў мяне, вядома,
Песень не спявалі мне яны.
Думала вайна, як кананадай
Лепей ёй мяне закалыхаць;
Клапацілася, як лепш блакадай
Рукі мне і ногі спеленаць.
(«Маё пасведчанне», 1951г.)

*А. Куляшоў – выпускнік
Саматэвіцкай сямігодкі, 1928*

У 1927 годзе бацькі паэта разводзяцца і падзяліўшы маёмасць раз'язджаюцца па розных школах. Неўзабаве, восем хлопцаў і адна старэйшая на класс дзяўчынка арганізуюць пад наглядом беспрытульнай цёткі Тадораўны ў хаце нешта накшталт камуны (так рабілі ў вялікім свеце!). Дзяўчыну называлі Князёўнаю (за красу і за тое, што з вёскі Князі), Аляксандраю, Сашаю, птушкаю... «Я Алесяй зваў».

*Хутка «адзвінеў вясёлага навучання час», «адкружыўся парамі ў вечар выпускны», і такі нягучны, светлы смутак чуцён будзе і праз многа год ў голасе паэта, калі ён будзе расказваць, як **восем** аддаюць свету, дарогам, лёсу **адну**... «Пракрычала чайца. Сціснуў сэрца жаль»... Сэрцы ўсіх васьмярых, а найбольш таго, хто клікаў яе Алесяй...*

Аляксандра, Саша, Алеся – сапраўднае прозвішча – Карыткіна. Гэта яна запаліла ў душы юнага паэта першыя нясмелыя іскрынкі кахання.

А пачатак там, у школьнай камуне, на спектаклях і спеўках, калі, захопленыя разлівам грамадскай навізны, восем і одна таксама шукалі новыя, упоравень рэвалюцыйнаму неспакою жыццёвыя і бытавыя формы.

Развітанне з дзяўчынай прывяло да стварэння верша «Бывай...» - першага варыянта песні «Алеся».

У далейшым – шэдэўр беларускай лірыкі, накладзены на музыку І. Лучанком, выканалі “Песняры”. Беларускае песня “Алеся” перакладзена на рускую (А. Дзержанёвым) і ўкраінскую (А. Орачам) мовы.

Бывай, обуджаная сэрцам, дарагая.

Чаму так горка, не магу я зразумець.

Шкада заранкі мне, што ў небе дагарае

На ўсходзе дня майго, якому ружавець.

(«Бывай...», 1928г.)

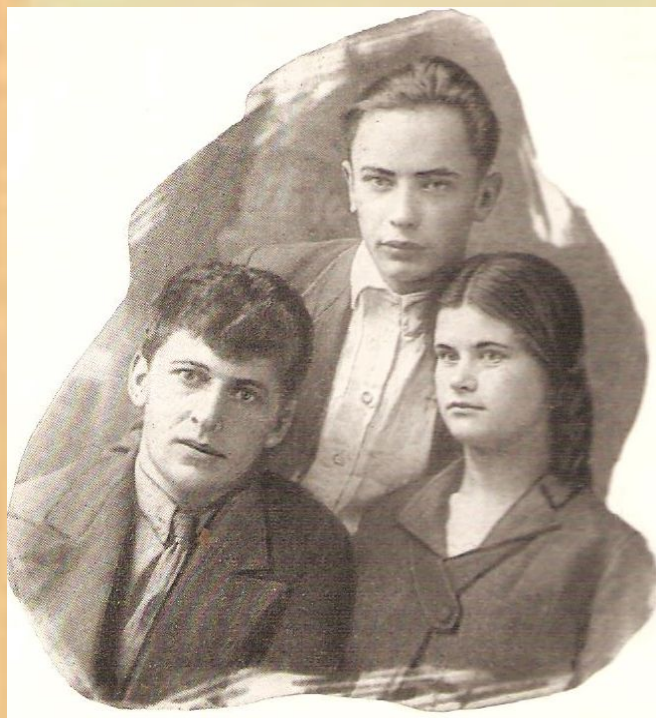

А. Куляшоў, 1932

1928г. – паступае ў Мсціслаўскі педтэхнікум. Мсціслаўль у тэя гады быў своеасаблівым цэнтрам пачынаючых паэтаў і празаікаў, якія групаваліся вакол студыі «Маладняка» - самай масавай тагачаснай літаратурнай арганізацыі ў Беларусі. Тут А. Куляшоў знаёміцца з таленавітымі пачынаючымі паэтамі Юліем Таўбіным і Змітраком Астапенкам.

З 1931г. па 1933г. вучыцца на літаратурным факультэце Мінскага педінстытута.

Паяўляецца шмат вершаў, пад кожным дата: 17-VII, 25-VII, 27-VII. Лета. Канікулы.

*А. Куляшоў з жонкай Ксеніяй Вечар і
Аляксеем Зарыцкім, 1936*

*Вершы А. Куляшова, што склалі яго
першую кніжку «Росвіт зямлі»,
прысвечаны пераважна сацыялістычнай
перабудове аднаасобнай вёскі, росту
заводаў і фабрык, працы міліяратараў.*

*Адзінай кагортай, ячэйкай адзінай,
Под крок пяцігодак, поад грукат гадзін
Уздымем краіну, уславім краіну,
Край родны у творчай красе адрадзім.
(«Пяцігодка», 1929г.)*

Новы крок у творчым развіцці А. Куляшова пазначаны 30-мі гг. У вершах «Воблака», «Ранак», «Плыла, цалавалася хмара з зямлёй», «Мая Бесядзь» паэт па-сапраўднаму звярнуўся да чалавечай душы, прыйшоў да арыгінальнай, самабытнай творчасці, да прастаты і глыбокака філасофскага роздуму, да шырокака абагульнення, у якім моцна аб'яднаны думка і пачуццё.

Некаторыя вершы, напісаныя ў 30-я гг., не пазбаўлены декларатыўнасці, фармальнага падыходу да одлюстравання рэчаіснасці. Аўтар паэтызуе радасць жыцця, духоўную веліч і маральную сілу чалавека, яго адданасць Радзіме і гатоўнасць служыць ёй да апошняга дыхання («Стаіць на ўзлессі дом», «Ранак», «Карусель», «Бюро даведак»).

Краіна, ты чуеш мой заклік, мой голас
Поўны, як спелыя сонца суніц,
Ён рос, калі йшла ты разутай і голай,
Бадзяўся ў лясах і пужаў сініц...

Ты йшла.

Ты спявала,

ты мерыла мілі,

Цябе руйнавалі, цябе клялі

Англійскія лорды, паэты, каралі,

Дажджы твае сінія косці мылі.

А ты змагалася, ты не зважала...

(«Па песню, по сонца», 1930 г.)

На Бранскім фронце, 1943

24 чэрвеня А. Куляшоў пакідае разбураны Мінск, пяхком прайшоўшы « горкі шлях » да Оршы, а ў Калініне добраахвотна ўступае у рады Чырвонай Арміі. Пасля вучобы ў Ноўгарадскім ваенна-палітычным вучылішчы А. Куляшоў працуе у армейскай газеце « Знамя Советов ». На старонках фронтавога друку паэт расказвае пра суровую праўду змагання з фашысцкімі вылюдкамі, пра мужнасць і стойкасць байца-камсамольца на Бранскім фронце, якога фашысты на марозе аблілі вадой, пра безыменнага мінаметчыка, які на сваім участку стрымлівае наступленне фашысцкай дывізіі.

*А. Куляшоў і А. Суркоў на Бранскім
фронце, 1943*

*« Дзень на перадавой, вечар у дарозе,
ноч у зямлянцы, дзе пры цьмяным
святле газоўкі пісаліся вершы,
нарысы, артыкулы, заметкі. А
раніцою ўсе гэта ўжо чыталася ў
палках і на батарэях » -- так пісаў пра
работу франтавога журналіста рускі
паэт Аляксей Суркоў.*

У гады Вялікай Айчыннай вайны А. Куляшоў стварыў цэлы баладны цыкл пра подзвіг беларускага народа ў гады ліхалецця, у рамках якога вылучаюцца вершы-балады «Млынар», «Над брацкай магілай», «Ліст з палону», «Маці», «Балада аб чатырох заложніках», «Балада аб знойдзенай падкове» і інш. Яны грунтуюцца на пэўных выпадках, эпізодах, здарэннях і з'яўляюцца адбіткам суровай біяграфіі ваеннага пакалення.

Эпізод суровага франтавога жыцця, поўнага небяспек і вялікіх ахвяр, узнаўляе А. Куляшоў у напісаным у 1942 годзе вершы «Над брацкай магілай». Верш-смуток па роднай зямлі, па «хлопцах-беларусах, што чэсна галовы злажылі».

Беларусь мая родная,
як жа я рвуся яшчэ раз
Пеша ўсю цябе змераць,
увесь і чабор твой і верас!
Сэрца просіць шляхоў,
Што цяжкім маім ботам пад сілу;
Наглытацца хачу туманоў,
Твайго ветру і пылу;
Наглытацца хачу за сябе і за тых,
Што не ўстануць з нябыту...

«Глядзіце, бомбу прыслаў Куляшоў. Бомбу, напоўненую праз берагі гневам усёй Арміі, усяго нашага народа», – сказаў пра верш Кузьма Чорны.

У 1942 года Аркадзь Куляшоў піша паэму «Сцяг брыгады», а глыбокай восенню таго ж года чытае яе Аляксандру Твардоўскаму, думкай якога асабліва даражыў. Твардоўскаму паэма спадабалася, і ён тут жа пасылае яе Міхаілу Ісакоўскаму. М. Ісакоўскі адразу перакладае паэму на рускую мову, і яна становіцца вядома ва ўсёй нашай краіне.

Увосень 1943 года выдавецтва ЦК КП(б)Б «Савецкая Беларусь» (Масква) выдае паэму «Сцяг брыгады» асобнай кніжкай. Неўзабаве паэма выходзіць і на рускай мове.

З дрэўка сцяг я зрываю.

На вуліцу выбягаю.

Ціха стала на вуліцы.

Ціха.

Што за ліха?

Кулямётчык забіты ляжыць

За сваім кулямётам.

Ён як быццам пытаецца: хта там

Па тратуары бяжыць?

Да яго падбягаю,

Ён чэсна стаяў, да канца:

Кулямётная лента... пустая,

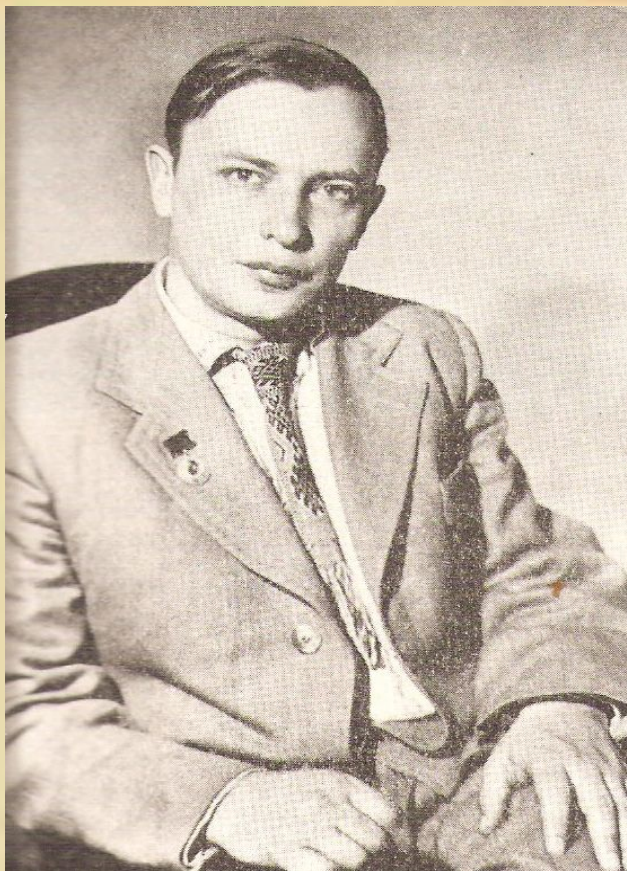
Апошняя была у байца.

(«Сцяг брыгады», 1942г.)

*А. Куляшоў з супрацоўнікамі
армейскай газеты Знамя Советов
на Паўночна-Заходнім фронце, 1942*

*Назаўжды ў народнай памяці
застаюцца героі напісаных А.
Куляшовым у гады вайны балад —
дзеці і сястра камандзіра
партызанскай брыгады Міня
Шмырова, расстраляныя
фашыстамі; камсамolec, абліты на
марозе ледзяной вадой, мужныя
беларускія дзяўчаты, якіх фашысты
вывезлі ў Германію, але не змаглі
зламаць духоўна. Пра гэта Аркадзь
Куляшоў расказвае у такіх творах, як
«Балада аб чатырох заложніках»,
«Камсамольскі білет», «Ліст з
палону», «Над брацкай магілай».
Гэтыя творы ў гады вайны не толькі
гаварылі суровую праўду пра пакуты і
мужнасць нашага народа — яны былі
і застаюцца крыніцай духоўнай сілы
чалавека.*

Аркадзь Куляшоў, 1946

У пасляваенны час творчасць А. Куляшова вызначаецца сталасцю, глыбокім філасофскім зместам, пільнай увагай да духоўнага свету чалавека (зборнікі «Новая кніга», «Хуткасць»). У гэтым сэнсе вельмі паказальным з'яўляецца верш «Спакойнага шчасця не зычу нікому...». Гэта верш-споведзь. Паэт не прымае лёгкага шчасця, таго ўяўнага дабратыту, якім жыве абывацель.

Да філасофскага цыкла адносіцца і невялікі памерам верш «Я хаце абавязаны прапіскаю...». Сам лірычны герой з'яўляецца выразнікам сумлення чалавека, які ў час вайны стаў салдатам. І ён мае права сказаць:

Я – матчын спеў, я – матчыны трывогі,

*Я матчын гнеў, які ўставаў на ногі,
Гнаў смерць на Захад...*

*Дыміліся сямі франтоў дарогі
За мной, як дынамічныя шнуры.*

*Дом творчасці ў Каралішчавічах. А.
Куляшоў з Я. Коласам і П. Броўкам, 1947*

У 1965 годзе А. Куляшоў напісаў цыкл вершаў, аб'яднаных агульнай назвай «Маналог». Ён прысвечаны памяці сяброў-паэтаў З. Астапенкі і Ю. Таўбіна, якія сталі ахвярамі сталінскіх рэпрэсій. У перым вершы паэт як бы акрэслівае мэту і задачы цыкла:

*Дзе б я ні быў, дзе б мне ні давлялося
Убачыць дол сівы ад палыну,
Пякуча сэрца сціснецца, і лёс я
Загінуўшых без весткі памяну.*

«Маналог» напоўнены глыбокім асабістым перажываннем, вернасцю былому сяброўству і агульнай справе.

«Я – ваша памяць, вы – маё сумленне, я – дрэўка, вы – трывалы сцяг на ім», – сцвярджае аўтар.

Цыкл «Маналог» адзначаны горкім, драматычным пафасам. «Ён быццам бы складзены з каменя ці выкаваны з бронзы... Гэта як эпітафія, выбітая на камені». Скажа пра яго З. Азгур.

Запісная Кніжка

1

Талочнае ўно скажаш, што лютка
Да ажаната некалі даць?
І кніжку запісна асабіста
Кладу па сэр. Гартаць ці не гартаць?..

Тут, зямлі хвіліны непаўторнай,
Сабраны пад ахвоткі вухай.
І дывіцца іх паллі наўраўнай
І зрокавай, не вяртае другой.

Ты, кніжка замяна, — фам,

Скразам падоў, ^{дзе світка} в'іхор не абсяг дум,
Кладзецца для зэрка і памятка
Пачуццў маркя, пунгавых на глум.

Ты — кніжкі з каразіднай везы,
На турні не падобны турна,
Дзе вобразам трам — забоням вэзны,
Праўдывае трывічу няма.

Наглядны падоблі іх рэчу,
Фасадзі іх хваба на дае,
Ак трахавіца майнер хуткаць зучу
Час адгаліе зямісь мае.

Аўтограф Аркадзя Куляшо-
ва (1973).

У лірыцы А. Куляшова 60-70-х гг. выявіліся вялікія духоўныя і фізічныя мажлівасці чалавека — прага дзейнасці, адчуванне сваёй асабістай велічы і вартасці, адказнасць за «цяжкую пасаду паэта», за лёс Айчыны, разуменне сутнасці гістарычных падзей і ўсеагульнай сувязі з'яў:

Хацеў бы век, які ўжо на зыходзе,
Забраць мяне з сабой, а я руку
Гарачую працягваю прыродзе-
З дваццатага ў трыццатае стагоддзе.

Жывучы ў суладдзі з часам, паэт піша паэму «Цунамі», «Варшаўскі тракт», «Хамуціус», у якіх перадае самаадчуванне чалавека ў наш трывожны, навальнічны час, яго барацьбу за будучыню без вайны, за чыстае паветра і ваду, за ачалавечванне свету, за ўсеагульнае шчасце.

*А. Куляшоў і Я. Колас пасля атрымання
Дзяржаўнай прэміі СССР. 1949г.*

*Аркадзь Куляшоў — двойчы лаўрэат
Дзяржаўнай прэміі СССР («Сцяг
брыгады», 1946, «Новае рэчышча»,
1949).*

*Дзяржаўная прэмія БССР імя Я.
Купалы прысуджана яму ў 1970 годзе за
пераклады твораў Міхаіла Лерманта-ва
(«Выбраная паэзія», 1969), Івана
Катлярэўскага («Энеіда», 1969), Генры
Лангфелы («Спеў аб Гаяваце», 1969).*

*Прэміяй Ленінскага камсамола
Беларусі ў 1968 г. адзначаны паэмы:
«Толькі ўперад», «Песня аб слаўным
находзе», «Грозная пушча», «Балада аб
чатырох заложніках», вершы: «Ліст з
палону», «Камсамольскі білет»,
«Камуністы».*

Андрэй Макаёнак, Аркадзь Куляшоў, Іван Шамякін, 1950-я гады

А. Куляшоў і Р. Газматаў, 1960

Былыя супрацоўнікі армейскай газеты “Знамя Советов” на Із’ездзе савецкіх пісьменнікаў РСФСР. 1958г.: А.Куляшоў, Ю. Каралькоў, П.Строкаў, Я.Папоўкін

А. Куляшоў, 1977г.

*4 лютага 1978г. Аркадзь
Аляксандравіч Куляшоў заўчасна памёр.*

ЭЛЕГІЯ

*Жыццё маё — цяжкі з гадамі бой,
І чым далей, то ўсё даўжэй прывалы,
Буксуюць вершы, быццам самазвалы,
Ды знаю я: надыдзе момант той,
Калі не хвоі снамі баравымі
Атуляць мой дарожны неспакой,
А схіляцца зларадна нада мной
Мае гады з бародамі даўгімі.
Чаго прыйшлі, за цудамі якімі?
Якога мне яны жадаюць сну?
Яшчэ я ўстану, падапруся кіем,
Старэчыя бароды расхіну.
За ўсе гады вазьму з гадоў даніну,
З дарогай разлічуся рэштай дзён,
Астатнія, як костку, смерці кіну
За той парог, дзе векавечны сон.*

1961г.

Пра паэзію Аркадзя Куляшова

"Можна смела сказаць, што паэзія Аркадзя Куляшова - духоўная энцыклапедыя яго пакалення".

(П. Панчанка)

"Паэма Куляшова («Сцяг брыгады») народная ў самым дакладным значэнні гэтага слова: яна паказала душу народа ў адзін з найбольш адказных і важных момантаў яго гісторыі".

(Рыгор Бярозкін)

"Мяккая задуменнасць і ўнутраная душэўная азоранасць яго верша ўвесь час суправаджаюцца моцнымі, цвёрдымі, мужнымі інтанацыямі і рытмам".

(Н. Перкін)

*Бібліятэка установы адукацыі
«Бабруйскі дзяржаўны тэхналагічны
прафесіянальна-тэхнічны каледж»*

<http://bibliobiblio.jimdo.com/>

2014